

preciese afspraak werd gemaakt. Hij stak van wal. Hem volgden na enige tijd Scheepens en een andere militair in de tweede onbeschadigde kano, maar Scheepens keerde na enige tijd in de richting van het strand terug en vond toen de zes overigen die er met veel moeite in waren geslaagd, twee kano's op te kalefateren — zij hadden, doordat er uitstekende zwemmers onder die zes waren, met hulp van enkele Atjehers de branding gepasseerd, waarbij twee man zich aan de kano's vasthielden. Aan boord van de 'O 24' lag majoor Pel, die tegen de commandant had gezegd dat deze onmiddellijk moest wegvaren, 'vrij overstuur op een kooi' — aldus later Sisselaar.¹

Toen de verkenningspatrouille weer Ceylon had bereikt, zond Helfrich, die uit Londen daarheen was teruggekeerd voordat hij naar Australië zou doorgaan, aan Furstner een telegram, waarin o.m. stond:

'Alle Europeanen geïnterneerd te Medan. Bevolking slecht er aan toe. Uitvoerige berichten volgen. Pel werd met vreugde herkend door bevolking en dank zij zijn beleid werd de aanvankelijk verontruste bevolking gerustgesteld en was hem behulpzaam . . . De nu beëindigde tocht mag niet veel resultaat opgeleverd hebben, zij heeft wel waardevolle inlichtingen verschaft. In ieder geval is door Pels optreden volgende onderneming ter plaatse mogelijk gebleken, afgezien van waarschijnlijk onbetrouwbare aangestelde nieuwe hoofden.'²

De 'uitvoerige berichten' werden door Helfrich neergelegd in een tweede telegram, waaruit wij citeren:

'Indruk Japane bezetting Atjeh zwak. Weinig of geen bezetting buiten Koetaradja en Meulaboh. Sterkte te Koetaradja onbekend doch verwacht niet groter dan twee bataljons of één regiment. Meulaboh geschat honderd man. Bezetting Medan onbekend doch verwacht groter dan Meulaboh. . . Overigens geen gegevens.

Geen afdelingen Knil meer op vrije voeten. Alle Europese militairen in gevangenenkamp Medan. Europese burgers Medan geconcentreerd. In Atjeh vele ontslagen inheemse Knil-militairen. Meesten te Koetaradja en Meulaboh. Hebben het zeer arm.

. . . Geen scheepvaart langs westkust, wel enige prauwenvaart.

. . . Wegen in slechte staat. Meerdere bruggen door *bandjirs* vernield . . . Atjeh-tram in bedrijf. Telefoonlijn langs oostkust intact. Alle radiotoestellen door Japs in beslag genomen. Geen verkeer met Java. Bestuur uitgeoefend door inheemse hoofden onder toezicht Japanners. Een Nederlandsgezind hoofd . . .

¹ Getuige C. Sisselaar, *Eng.*, dl. VIII c, p. 274. ² Telegram, 25 dec. 1942, van Helfrich aan Furstner (ARA, MK, M 180, A 8 I).